Poštarina plaćena u gotovom

VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE

God. VIII. Đakovo, studeni 1955. Broj 11

Abraham

Skinimo za čas aureolu svetosti i veličine s lika toga Oca objave, koju su mu stavljali svi velikani Staroga Zavjeta, da je okruni i uresi najsjajnijim svjedočanstvom sam Isus Krist, a koje kao jeka Njegove Riječi ponavlja Sveta Crkva.

Obrišimo prašinu i patinu s tog legendarnog junaka iz onoga doba, kada su se ljudi, nakon neuspjelog pothvata zidanja babilonske kule, razišli po cijeloj zemlji zapadajući sve više i više u sumrak sujevjerja i mnogoboštva, i u plamenu rijeku nižih nagona i strasti.

Kao i svaki kasniji odabranik velikoga Jahvea, i Abraham nosi svuda sa sobom, usprkos povremenom divljenju njegovoj osobi i njegovim djelima, ludost svoje vjere i svoga odabranja: za volju nekog obećanja napušta sve svoje realne i opipljive vrednote, i od te vjere živi kroz cijeli svoj život! Njegov konkretni život, nije život legende, povijesti, niti veličine, koju baca na njega Objava, nego je to mukotrpni život jednog fantaste, dâ, luđaka po sudu njegove okoline . . . , a kojega ipak ta njegova ludost usrećuje i njegov račun bez računice ipak na koncu konca donosi pozitivnu bilancu . . .

Gledano retrospektivno sa triumfa Sudnjega dana izabranika Božjih, svijet vječnog blaženstva počiva na leđima ovoga kršćanskog Herkula, koji se savija pod težinom riječi: „Idi iz zemlje svoje i od roda svojega i iz doma oca svojega u zemlju, koju ću ti pokazati! Jer učinit ću te velikim narodom, i blagoslovit ću ime tvoje. Ti imaš proširiti blagoslov. Blagoslovit ću one, koji tebe blagoslivaju, i proklet ću one, koji tebe proklinju. U tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji".

Kako je moralo biti Abramu, kasnijem Abrahamu, pri duši, kad je čuo taj nalog?! S jedne strane tvrda riječ zapovijedi: Idi! Tu se ne radi o molbi, ili barem o nekoj alternativi, koja bi dopuštala pogađanje i cijenkanje!

Idi? Taj strahovito ubojni nalog se mora odmah ispuniti. Nema vremena promišljanju ili odgađanju, koje bi eventualno dopuštalo promjenu odluke!

Idi! Ne, u drugu kuću, ne u drugo selo, ne u drugu pokrajinu! U tom bi slučaju možda čovjek mogao nešto iskalkulirati. Ovako?

Idi! Ne vodi sa sobom svojih roditelja! Nije dosta ostaviti materijalni okvir domovine, koji je i te kako snažan i čovjeka veže nevidljivim vezama, nego treba ostaviti i svoju krv i svoju ljubav, rod i prijatelje . . .

Od njega se traži apsolutna žrtva! Nju pak traži nepoznati i nevidljivi Bog! Nije li on žrtva samo svojih fantazija i utvara, pa će za njihovu volju postati žrtva svoje ludosti?

To mu drugi, njegova okolina, neprestano dozivaju u pamet, jer on nema u ruci nikakvog dokaza, nego samo prazno obećanje . . . koje se, konačno, može i ne ispuniti! Taj Bog — koji govori u tišini noći — nije ostavio nikakvo jamstvo, nikakav zalog, nikakvu kaparu, na temelju koje bi pametan, realan i dalekovidan čovjek mogao vjerovati, da se isplati žrtvovati sve odmah sada za nešto, što će biti u dalekoj budućnosti, u nepoznatoj zemlji, među nepoznatim ljudima . . .

Koliko li je bilo objašnjavanja s onima, koje je toliko volio, i koji su njega volili! Nisu li te bitke ljubavi shvaćene i neshvaćene, često puta krvavije nego li sva razbojišta svijeta, na kojima se prolijeva ljudska krv!

On stupa za zvijezdom vodiljom svoga života, za Božjom časnom riječi, kojoj je povjerovao, očekujući, da se ona ispuni . . . Tada su sve žrtve naplaćene . . .

No, kad Bog nečemu kopa temelje, tada hoće ispitati teren do u najdublje dubine. Abraham još mora živjeti od svoje vjere, a da za to ništa ne dobije kao protudokaz. Zemlja, u koju je došao, pokazala se veoma negostoljubiva, upravo onakva, kakvu su mu crtali možda kod kuće oni, koji su ga toliko ljubili i koje je on tako volio. Nije li to razlog, da im barem sada vjeruje, pa da se vrati kući kao pokajnik, kojega će oni objeručke dočekati?

Abraham i dalje vjeruje u Božju časnu riječ...

Vraća se u obećanu zemlju iz Egipta, pa svojim životom dolazi u opreku sa životom ljudi Sodome i Gomore. Hoće li i on podleći kultu mesa — i zaboraviti na obećanja, zagnjurujući se u sjetilni užitak, da barem donekle ublaži bol doprinešenih žrtava?

Ako to ne će, da li će si barem priuštiti ono, što su si priuštavali i slabiji od njega, kao ona tri kralja, koja su pošla u pljačkaški pohod otimajući tuđu imovinu? Na taj način bi brzo mogao postati i bogatiji, nego što je bio kod svoje kuće. Hoće li ga zaslijepiti strast za posjedovanjem nekoga konkretnoga zemaljskoga dobra, pa da se time umanji težnja za posjedovanjem Božjih obećanja?

Ali, Abrahama ne opija niti užitak pobjednika, nego ponizno prisustvuje žrtvi, koju prinosi veliki svećenik velikoga Boga — Melkizedek! Abraham i nadalje čuva u sebi povjerenje u Božju časnu riječ...

Pogodit će ga i najteža kušnja, radi koje će biti smiješan i samoj svojoj ženi, jer su već ostarjeli, a nemaju djece... Ali, njegova vjera ne smalaksava... Ići će tako daleko, da će biti i izgledati sam sebi i nama tragično smiješan u toj svojoj nepokolebivoj vjeri, kad se bude penjao na brdo Moriju, da žrtvuje svoga jedinca sina, u kojem je gledao nosioca svih obećanja Božjih... Nije li Sara upotrijebila sva sredstva svoje majčinske ljubavi, da odvrati nož s vrata svoga jedinca? Zar se nije nudila Gospodinu Bogu po sto puta, i preklinjala Abrahama, da je već dosta toga titranja s Božje strane, pa da se barem njegova poslušnost zaustavi tu, i da ne ide dalje? Ne osjećamo li svu težinu gorčine velike Abrahamove duše, kad na Izakovo pitanje odgovara: „Bog će se pobrinuti za žrtvu!“ Ne znači li to drugim riječima: Ne razumijem ni ja to, sinko moj dragi, ali nisam nikada imao običaj ispitivati Božje nakane, nego im slijepo vjerovati. Kako je tužan, mučan, a opet i previše brz uspon nosioca Božjih obećanja u svoj osamljenosti njegove vjere na brdo Moriju na kojem treba žrtvovati Bogu za ljubav svu svoju vjeru!

Brate svećeniče! Lagano je danas reći: Ali, povratak s Morije je bio brz i veseo! Isplatilo se Bogu vjerovati! Ta, blago njemu, jer se na njemu ispunila riječ sv. Pisma: „Iustus meus ex fide vivit!“ Ali, Abraham nije nikada čovjek sadašnjosti! On je uvijek čovjek budućnosti! Za sadašnjost je on luđak, fantasta, koji kida najdraže veze bez milosrđa i obzira, zločinac, koji sluša Zakone drugoga svijeta, u najmanju ruku čudak. Ali, takvim ga je učinila vjera i povjerenje u Božju časnu riječ! Da li je njegov račun bio neispravan i irealan, jer je računao s jednom nepoznanicom za ovaj svijet, a to je Bog i povjerenje u Božju časnu riječ?

Što Tebe spriječava, da i Ti ne budeš takav? Bojiš se? Teško Ti je? Što Te sprječava? Dom? Rod? Zemlja? Tko je taj Izak?

Misliš li, da Abrahamu nije bilo teško?

Onda bolje, da nisi ni postao ono, što jesi, jer nosiš breme križa Božjega izabranika, a ne daješ mogućnosti, da Ti „Onaj koji jest“ napuni dušu svojim obećanjima. „Si in hac vita tantum... sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus“.

Zapamti po sto puta: Sine fide impossibile est placere Deo?

Duhovni život

Pretiosa mors

> **Živjeti svake minute danas kao da večeras moram umrijeti kao mučenik**
> **Charles de Foucauld**

(Iznesene misli su iz meditacije, koje je u „kolokviju“ iznio franc. svećenik G. Courtois u svojoj knjizi *Face au Seigneur*, II, 22).

Sinko moj, svećeniče moj, ne boj se smrti. Stvoren si za uvijek. Tvoj je život počeo, da se više ne završi. Određen si, da živiš koliko i ja, da, koliko i ja, tvoj Gospodin i tvoj Bog.

Tvoj život ima dva dijela: jedan prolazan i jedan vječan. Smrt ih rastavlja, ili bolje: ujedinjuje. Ona nije konac, ona u stvari obilježuje početak pravoga života, tvoga konačnog života.

Budi spreman: *qua hora non putatis, Filius hominis veniet* (1).

Budi spreman: *beatus ille servus quem cum venerit Dominus ejus, invenerit sic facientem* (2).

Misao na smrt ne smije biti za te izvor žalosti. Ona ti može biti, ako hoćeš, izvor svijetlosti, snage i veselja.

Što budeš više gledao smrti u lice, sve će više tvoj pogled i kao čovjeka i kao svećenika dobiti onu oštrinu, koja će mu omogućavati, da gleda i preko prividnosti.

Imat ćeš istančaniji osjećaj proporcija, koji svaku stvar svodi na njezinu pravu vrijednost: *quid hoc ad aeternitatem?* i razumjet ćeš, da je stupanj ljubavi u tvom srcu jedina stvar, koja vrijedi u mojim očima.

Misao na smrt može biti za tebe jedan od najkorisnijih poticaja, jer samo ovdje na zemlji možeš zasluživati za sebe i za druge, samo se na zemlji možeš boriti, raditi, trpjeti za izgradnju kršćanstva, produhovljavanje čovječanstva i dovršenje djela Otkupljenja. Okoristi se time, poslije će biti prekasno.

Kako ćeš biti sretan na čas svoje smrti, što si bio velikodušan: *cui multum datum est, multum quaeretur ab eo* (3); što si bio vjeran: *quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam* (4); što si se junački borio za mene: *violenti rapiunt illud* (5); što si rekao odlučni: ne! u ovoj ili onoj napasti: *qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem seminat in spiritu metet vitam aeternam* (6); što nisi uzmaknuo pred naporom i žrtvom: *scio opera tua* (7).

(1) Luc 12, 40
(2) Matth 24, 46
(3) Luc 12, 48
(4) Matth 25, 21
(5) Matth 11, 12
(6) Galat 6, 8
(7) Apoc 2, 2

Misao na smrt mora ispuniti srećom, a ne tugom, tvoju dušu. To će biti rođendan za pravi život, za koji si stvoren: *dies natalis* tvoga ulaska u kraljevstvo mira, u domovinu bez granica, u kuću Očevu, gdje ti je pripravljeno mjesto od vječnosti.

Pridružit ćeš se veselju svih onih, koje si poznavao i ljubio, i tolikih duša, koje si pripravio na taj veliki put.

Vidjet ćeš i sve one, koji su te pomagali. U tom ćeš času shvatiti snagu međusobne pomoći Općinstva Svetih. Vidjet ćeš, što duguješ najmanjoj od svoje braće, a i sve ono, što si ti imao kao zadaću donijeti svakome na zemlji.

Upoznat ćeš svoga anđela čuvara, tog životnog pratioca, koji te je tako nesebično i tako moćno pratio, i kojemu si se možda tako malo molio . . .

Upoznat ćeš čudesnu ljepotu Marijinu i njezinu neiskazanu nježnost, moje Majke, i Tvoje. Upoznat ćeš tada, što ti je Ona bila i što je za te pretrpjela.

Spoznat ćeš napokon i mene. Ja ću te posjedovati u potpunoj jasnoći, a ti mene u beskrajnom veselju.

I ništa nas više ne će moći rastaviti: *ego ero merces tua magna nimis* (8).

Smij se dakle smrti, sinko moj: *hilarem datorem diligit Deus* (9).

Da, smrtni ti je čas nepoznat, ali je siguran. Pazi unaprijed, da ti bude plodan, sjedinjujući ga s mojim. Taj će čas biti i tvoja zadnja misa ovdje na zemlji.

Sinko moj, ja sam ti dao svoj život, daj mi već sada svoju smrt. Ništa mi ljepše i dragocjenije ne možeš prikazati: *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* (10).

(8) Gen 15, 1
(9) 2 Cor 9, 7
(10) Ps 115, 15

Haec doce et exhortare

(Nacrti za propovijedi o glavnim kršćanskim istinama)

52. Liturgijska pomoć pokojnima*

Zahvalimo dragom Bogu, što smo još živi. Sjetimo se samo s koliko brige i stalnosti mislimo u svojim molitvama na svoje drage pokojnike, pa će nam odmah biti jasno, da smo sretni, što još nismo na njihovom mjestu, da moramo očekivati pomoć živih. Nama je prilično dobro, pa zato nije nikakvo čudo, da zaboravljamo na one, koji trpe. A oni — naši pokojnici — zacijelo trpe, jer u nebo ne može ući ništa, što nije posve čisto. Prema nauci katol. sv. vjere postoji osim neba i pakla još jedno mjesto, koje zovemo čistilište. U njemu duše pokojnika trpe vremenite muke, dok se

* Propovijed br. 51 i 51 teme slobodne.

posvema ne očiste, dok posve ne zadovolje pravdi Božjoj, dok ne budu sposobne za gledanje Božjega lica. One ondje trpe muke, slične onima u paklu, samo što nemaju paklene vječnosti, nego će ipak jednom prestati. Makar kako tim dušama bilo teško, one ne mogu sebi pomoći, nego moraju trpjeti i čekati, dok se ne izvrši određeno vrijeme njihove kazne, ili dok im netko od živih ne pomogne. Znači, da im mi možemo pomoći svojim molitvama i dobrim djelima. To nam svjedoči sv. Pismo. Koliko smo puta čuli u sv. Misi čitanje knjige Makabejske, koja nam dovodi u pamet starozavjetni događaj, kad je prehrabri čovjek Juda Makabejac dao prinijeti žrtve u jeruzalemskom hramu za grijehe svojih preminulih drugova palih u ratu. Skupio je naime u tu svrhu 12000 srebrnih drahmi i poslao u Jeruzalem. A Duh Sveti nas preko nadahnutog pisca uvjerava: „Sveta je dakle i spasonosna misao moliti za pokojne, da im se oproste grijesi“ (2 Mac 12, 43—44; poslanica II. mise Dušnoga dana). Prihvatit ćemo dakle opomenu Duha Svetoga i ozbiljno se dati na pomaganje onih, kojima je potrebna brza pomoć, a sami si je ne mogu pružiti.

Jedan veliki svetac VI. stoljeća, Papa Grgur I., učitelj Crkve, pripovijeda nam u svojim *Razgovorima* više zgoda u kojima su živi svojim molitvama bili od velike koristi pokojnicima. Čujmo jednu posebno zanimljivu molitvu (Dial 4, 55). On ne priča kakvu staru priču, koju je možda slušao od drugih, on priča događaj, kojemu je sam bio svjedok. Dok je još bio opat benediktinskog samostana sv. Andrije u Rimu, umirao je redovnik Just. Na samrti je svom bratu Kopiozu priznao, da je protiv redovničkih pravila i zavjeta siromaštva pridržao sebi tri zlatnika. Stvar je došla do opata sv. Grgura i on je odredio oštru kaznu. Nijedan subrat više ne će ući u njegovu samrtničku ćeliju, da se s njime oprosti, osim njegovog vlastitog brata, koji će mu razjasniti razlog njihovog ne dolaska. Just je raskajan umro. Ali kazna još nije bila dovršena. Po opatovoj odredbi imao se zakopati izvan zajedničkog groblja, zlatnici su se imali baciti s njime u raku i sva braća su morala zajednički tom zgodom izreći riječi: „Novac tvoj neka ide s tobom u propast!“ Žalosni je obred potresao braću, pa su donosila iz svojih sobica i one sitne predmete, koje su smjeli posjedovati unatoč svetog zavjeta.

Nakon trideset dana opat se sažali na bijednu dušu, koja je trpjela muke u čistilištu i naredi prioru Preciozu, da očita 30 svetih Misa za pokojnika, da mu se Bog smiluje i oprosti ga muka. Svete su Mise služene, a da nitko u samostanu nije za to znao, osim opata i priora. A trideseti dan nakon toga pojavi se duša umrlog Justa i objavi svom živom bratu Kopiozu, da će toga dana stupiti u nebo. I sveti Grgur zaključuje svoj izvještaj: „I bilo nam je jasno, da se pokojni brat po svetoj Žrtvi riješio muka“.

Ovaj nam događaj osvijetljuje činjenicu zašto sv. Crkva pridaje toliko važnosti svetim Misama za pokojnike i pobožni običaj t. zv. Gregorijanskih Misa.

1. Crkva se sjeća svojih pokojnika svetim Misama. — Taj običaj je stariji od sv. Grgura i seže u prve dane svete Crkve. Spominju ga već Tertulijan i sv. Ciprijan u III. stoljeću, a Sakramentar sv. Pape Gelazija (492—496) već sadrži posebne misne obrasce za dan pokopa, 3., 7. i 30. dan iza pokopa, te godišnjicu smrti. Ti su običaji zadržani sve do danas. Neki su liturgičari pokušali, da na mistički način protumače ove brojeve. Treći dan zato, što je Isus toga dana izašao iz groba, a sedmi zato, jer je Bog toga dana počinuo od posla, pa bi trebalo, da i duša pokojnika tog dana uđe u vječni pokoj. Trideseti dan bio bi naslijeđen iz starozavjetne prakse, kad je Izrael toliko dana tugovao za Mojsijem i Aronom. Međutim, vrlo je vjerojatno, da je na crkveni običaj utjecala rimska i grčka praksa pogrebnih običaja. Tih su se dana oni skupljali na grobovima svojih pokojnika i tamo blagovali na spomen mrtvacima. Crkva je namjesto te materijalne hrane uvela u običaj euharistijsku, i time započela služenje sv. Mise za pokojnike. Te su Mise i danas povlaštene, te se mogu služiti i u one dane, kad nije dopuštena, t. zv. svagdanja sv. Misa za pokojnike. U Srednjem su vijeku vjerovali, da duše u čistilištu ne trpe u nedjelju, koja je dan Spasiteljeva uskrsnuća, i da im se muke nastavljaju tek u ponedjeljak. To je utjecalo na pobožni običaj, da se svakog ponedjeljka treba posebno moliti za duše pokojnika. Crkva je i sama počela to nasljedovati, pa je uobičajila, da se prvog ponedjeljka u mjesecu služe sv. Mise za pokojne.

Liturgija mrtvačkih Misa je veoma lijepa i pobudna, tako da ne koristi samo mrtvima kao sv. Misa, nego i živima kao poticaj, da se ostave grijeha i počnu živjeti ozbiljnim

kršćanskim životom. Za to nije nikakvo čudo, što kršćani toliko vole ove svete Mise i rado im prisustvuju, makar osobno i ne poznavali pokojnika za kojega se moli. Koliko samo svetog straha ulijeva potresna sekvencija *Dies irae*. Nekoliko njezinih kitica znadu više potresti dušu nego mnoga dobra propovijed. A koliko opet utjeha ulijeva u dušu krasna jednostavnost Predslovlja: „Tvojim se vjernicima, Gospodine, život mijenja, ne oduzimlje, i kad se razori kuća zemaljskog prebivališta, priprema se u nebu vječni boravak“. Posebna ljepota, koja blaži boli i umiruje srce, izbija iz koralne melodije besmrtne pričesne pjesme *Lux aeterna*. Zaista liturgija za mrtve sasvim odgovara našem katoličkom naziranju na svijet. Smrt sada više nije strašna, ona nije mrtvački kostur s kosom u ruci, nego se pretvara u anđela sv. Karla Boromejskog, koji u svojoj ruci nosi zlatni ključ raja.

Ni sumornost Dušnog Dana nije u stanju razoriti sliku, iako na veoma zoran način pokazuje, da je sve prolazno. Benediktinac sv. Odilo, koji je obogatio Crkvu ovim utješnim danom, genijalno ga je spojio s veličanstvenim blagdanom Sviju Svetih, blagdanom našeg određenja i naših najčešćih želja.

2. **Crkva se sjeća svojih pokojnika svetim molitvama.** — Pričanje svetog Grgura obogatilo je katoličko štovanje mrtvih novom vrstom Misa, koje se zovu gregorijanske. Ima krajeva, u kojima se na posebni način drži do njih. Prema ispričanom događaju, pobožno se vjeruje, da će duša nakon određenih 30 Misa, koje se neprekidno za njih služe, postići oslobođenje i ući u nebo. Sveta Kongregacija Obreda odobrila je ovu praksu. Neki teolozi zastupaju mišljenje, da je sveti Papa Grgur izmolio od svemogućega Boga milost, da na ovakav način pomaže dušama, koje tu pomoć trebaju.

Slično biva i s misama čitanim na *povlaštenom oltaru*, premda učinak nije nepogrješiv. Crkva naime podjeljuje iz svoje milosne riznice onoliko milosti, koliko je potrebno, da duša bude oslobođena čistilišnih muka.

Potpuni *oprost toties-quoties*, kojim je Crkva obogatila Dušni dan i dala vjernicima silno veliku mogućnost pomaganja dušama u čistilištu, samo je još jedan neoborivi dokaz brižne majčinske skrbi, kojom ona ne zaboravlja svoju djecu, što trpe, očekujući svoje izbavljenje. Ispovijed, sv. Pričest, pohod Crkve i molenje 6 Očenaša, Zdravomarija i Slava Ocu nužni su uvjeti za postizavanje tog potpunog oprosta, koji se može namijeniti jedino pokojnima. Dirljivo je gledati ono mnoštvo svijeta u crnini, koje ulazi i izlazi na vrata naših crkava rojeći se kao pčele i oponašajući ih u skupljanju slatkog meda, što donosi obilatu korist onima, koji si sami ne mogu pomoći.

Ako smo ikad nemarno promatrali ove stvari, ako smo zaboravljali na svoje pokojnike, doista se moramo zahvaliti dragom Bogu, što smo još živi, pa da s jedne strane možemo — popravljajući ono, što smo propustili, koristiti dragim pokojnicima, a s druge strane — računajući na slabosti ljudske, od kojih će, poput nas, bolovati i oni, čijoj ćemo brizi mi biti prepušteni, kad se budemo nalazili s druge strane groba — potrudimo se, da steknemo dovoljni broj dobrih djela, kako ne bismo morali čekati pomoć od onih, koji će nas vjerojatno zaboraviti. Radimo, dok je dana, jer kad dođe noć, nitko ne će moći raditi, pa ni mi.

53. Liturgijsko pjevanje

Božićno je popodne 1886. Jedan pariški mladić, koji se već počeo baviti književnošću, tražio je nadahnuće u katoličkoj liturgiji, pa se nakon ponoćke vratio u katedralu „Naše Gospe“, da prisustvuje svečanoj večernji. On već tada nije vjerovao, makar da je pripadao katoličkoj obitelji, koja je u prošlosti dala Crkvi i mnogo svećenika. Sa svojih 18 godina uspio je već da se udalji od Boga. Ponoćka je prošla prilično veselo, jer ga je mnoštvo guralo tamo amo po crkvi. Sada je bilo manje svijeta i onaj stup kraj ulaza na kor bio je svjedok jednog ganutljivog obraćenja. „Dječaci crkvenoga kora u bijelim ministrantskim košuljicama, kao i pitomci sjemeništa sv. Nikole, upravo su započeli nešto pjevati, što sam kasnije upoznao kao „Magnificat“ i tu je proizveden događaj, koji vlada cijelim mojim životom. U jednom je času bila moja duša potresena i ja sam vjerovao“.

Što je bilo to, što je uspjelo obratiti pokvarenog mladog bezvjerca? Svakako milost Božja, koja stoji na početku svih dobrih djela. No ta se milost služi često naravnim sklonostima i uzrocima, pa je tako ovog puta postigla svoju svrhu pomoću ljepote katoličkih obreda

i jednostavnosti koralnog napjeva Gospina hvalospjeva. Što je najzanimljivije, nije samo nedavno preminuli franc. najveći književnik Paul Claudel, jer to je bio on, osjetio ljepotu crkvenog pjevanja. Već davno prije njega jedan je veliki obraćenik i najveći mislilac sviju vremena, sveti Augustin, hiponski biskup u svojim *Ispovijestima* (X, 33) napisao slične riječi. I on je bio na putu obraćenja i prisustvovao je bogoslužju u katedrali velikog milanskog biskupa sv. Ambrozija i plakao je od ganuća radi ljepote crkvenog pjevanja.

Znači, da u tom crkvenom pjevanju ima nešto što je u stanju djelovati na duše. Zato sv. Crkva, koja izvrsno poznaje ljudsku narav, određuje, da se barem na blagdane sv. Misa i večernja obavlja što svečanije, a to je nemoguće bez pjevanja. Nije potrebno imati tako veliku kulturu duha kao Augustin i Claudel, da shvatimo ovu potrebu pjevanja u crkvi za vrijeme bogoslužja. I priprosti ljudi nekako više vole prisustvovati svečanoj službi Božjoj. Pogledajmo samo naše crkve na velike blagdane, pa nam ne će trebati nikakvi drugi dokaz.

Sad samo jedno pitanje. Da li bi crkveno pjevanje moglo tako blagoslovno djelovati na Claudela i Augustina, da je bilo slično pjevanju u nekim našim crkvama? Zacijelo, da ne bi! A zašto? Zato, jer to pjevanje nije po riječima ni po melodiji crkveno. Ono pjevanje, koje je djelovalo na Claudela bilo je koralno pjevanje jednog dijela „večernje“, a ono što je djelovalo na sv. Augustina, bili su psalmi ambrozijanskog bogoslužja. Dakle, opet stari koralni napjevi. Ono što mi, nažalost, znademo slušati po našim crkvama više je svjetovno, više nas potsjeća na dvoranu u kojoj se ljudi zabavljaju, nego na crkvu u kojoj tražimo sa svom ozbiljnošću Gospodina Boga i uzdizanje duše k Njemu.

Sv. Crkva međutim od nas zahtjeva i to nam želi i pružiti u svojim hramovima prigodom svetih obreda, da naša duša nađe Boga, da u Njemu uživa, da je On oplemeni. Zato ne može trpjeti, da sv. obredi budu zabava za one vjernike, koji ne traže Boga i time rastresaju pobožne duše, pa je po svojem učiteljstvu dala točne odredbe, kakvo treba biti pjevanje u našim crkvama, ne obazirući se, da li će to nekoga veseliti ili ljutiti, da li će time pogoditi nečiji možda od djetinstva iskvareni ukus. Zato se, kao i u mnogim drugim pitanjima, moramo i u ovom podvrći sudu Crkve. A, hvala Bogu, već je prošlo 50 godina, kako je sv. Pijo X. dao jasne odredbe o tom, što se ima pjevati u crkvama pod liturgijskim obredima i na koji način. Prije 25 godina to je potvrdio i još više razjasnio Pijo XI., a sadašnji Papa Pijo XII., proslavljujući zlatni i srebrni jubilej ovih papinskih pisama, i sam je naglasio ozbiljnim riječima našu dužnost, da svetim obredima i u našim crkvama dademo jedino dopušteni ukras — prvavo crkveno pjevanje — pjevanje u duhu papinskih Okružnica. Dakle, tu se sad više ne radi o jednom papi i mi se ne možemo ispričavati, da je to privatno mišljenje jednog pojedinca. Tu su već trojica, koji slijede jedan za drugim, a mišljenje se o tom što se smije i kako se ima pjevati u crkvama nije ni malo izmijenilo. Zato ćemo se i ovdje držati onih poznatih riječi sv. Augustina: „Roma locuta, causa finita!“ Ako biskupi i svećenici nemaju što tu mijenjati, morali bismo i mi, dragi vjernici, biti svijesni toga, da ni mi nemamo onda u tim stvarima pravo glasa.

Kako onda prema odredbama papinskim ima izgledati crkveno pjevanje? Najprije ćemo pogledati nužne osobine toga pjevanja, pa će nam se onda zaključci sami nametati. Sveti Pijo X. veli: „Crkvena glazba, koja je potrebiti dio svečane liturgije, ima istu svrhu, koju i sama liturgija, a to je slava Božja, posvećenje i izgradnja vjernika. To je prvo i glavno načelo, na koje se nikad i nikako ne smije zaboraviti“. Mogu li biti Bogu na slavu one pjesme, koje je Crkva proglasila neprikladnim za to? Mogu li biti na posvećenje i izgradnju vjernika one pjesme, koje po svom sadržaju djeluju samo na čustva, a našem umu nemaju što reći, jer su plitke, bezsadržajne, prazne!

Da se postigne naprijed postavljeni cilj, sv. Pijo X. odmah pokazuje, kakve osobine mora imati jedna glazbena stvar, ako računa s tim, da se smije u crkvama izvoditi za vrijeme bogoslužja. Ona mora biti — kao i sama liturgija — u prvom redu sveta, zatim mora biti izražena na umjetnički način i mora biti općenita.

1. Crkvena glazba mora biti sveta, jer je svet Onaj, koga ona želi slaviti, jer je sveto mjesto, gdje se izvodi. Crkva nije gostionica, ulica, privatna kuća. Ona mora biti sveta, jer upotpunjava sjajem sveti obred. Ne smijemo nikad smetnuti s uma, da sv. Misa i večernja ili sprovod nisu svatovi ili zabava. Ona mora biti sveta, jer ima nakanu da posveti slušače, i da im uzdigne duše k Bogu. Ako nije sveta,

kako će to postići? Sa žalošću moramo istaknuti, da poznajemo priličan broj „crkvenih“ pjesama, koje su veoma daleko i od ozbiljnosti, a kamo li od svetosti. Ono što je po svom duhu svjetovno, nema mjesta u crkvi. To bi nam ipak moralo biti jasno. Mi bismo se sablaznili, kad bi koji svećenik dopustio, da se pod sv. Misom pjeva „Škripi đeram“ ili koja druga pjesma s ulice, ali kad pjevamo koju njemačku vojničku pjesmu samo s pobožnim riječima, onda se ne sablažnjavamo samo zato, što je netko pod taj svjetovni napjev stavio nabožne riječi. Želite li primjer? Evo ga: poznajemo pjesmu: *O sveta tri kralja, o blažen vaš dan*, odnosno, *O slavna betlehemska ti si štalica*. Ne samo da je poznajemo, nego je i s veseljem pjevamo. A to je najobičnija njemačka vojnička pjesma: *O Strassburg, o Strassburg, du wunderschöne Stadt*. Zamislimo malo, kako su to gledali i slušali u našim crkvama, u božićno doba, oni, koji su tu pjesmu ne samo poznavali, nego je možda pjevali u zgodama, koje su tako daleko od Božanskog djeteta i njegove nekrvne Žrtve. Netko, tko nam je tu stvar podmetnuo, vjerojatno nije imao nepoštenu nakanu, ali nam sigurno nije učinio uslugu.

2. Crkvena pjesma mora biti prava umjetnost. — Kada dolazimo Gospodinu Bogu sa željom, da Mu nešto dademo, onda to nešto mora biti vrijedna stvar. Kad svojim prijateljima dajemo darove, nastojimo, da to odgovara i zgodi u kojoj se daje i našim mogućnostima, a i dostojanstvu osobe. Zar ne treba da tako bude i s našim darivanjem Bogu? Već se Bog u St. Zavjetu tuži na usta proroka Malahije, da Mu njegov narod dariva ono, što ništa ne vrijedi i što se ne bi usudio odnijeti svojim zemaljskim poglavarima. Tom zgodom baš i obećaje, da će Mu se u Novom Zavjetu prinositi po čitavom svijetu „čista žrtva, neokaljani prinos“ — sv. Misa. Kad se Gospodinu Bogu ne sviđa makar što, zar ćemo Mu onda baš mi pod sv. Misom davati makar kakve napjeve s besmislenim riječima? Jasno je, da ne ćemo. Pod sv. Misom ima se pjevati sama sv. Misa, napose pod pjevanim, tj. kad pjeva i svećenik, inače se mogu pjevati t.zv. misne pjesme i pjesme, koje odgovaraju liturgijskom vremenu.

Zato je posve u redu ova odredba sv. Oca, da i u glazbenom smislu dajemo Bogu samo vrijedne stvari. A što je vrijedno u tom smislu, ipak će morati procijeniti stručnjaci, pa kad oni kažu, da nešto ne vrijedi, morali bismo se onda i mi tom sudu podvrći. Prigovorit ćete možda, da se i oni mogu prevariti. Istina je to, i tu mogu koji puta igrati ulogu čisto ljudske slabosti, no tim nam je jasnije, da tek mi onda moramo šutjeti, jer kad se stručnjak može prevariti, što će istom biti s nestručnjakom.

3. Crkvena glazba mora biti općenita. — To znači, da ne smije biti tako čudna i nastrana, da vrijeđa glazbeni ukus drugih naroda. Tim sv. Crkva ne misli zabraniti, da se pod svetim obredima ne bi smjele upotrebljavati i pjesme skladane u narodnom duhu. Što više, takve se pjesme i preporučuju, kad se ne može izvoditi koral — prava i najbolja crkvena glazba — jer je sasvim u skladu s darivanjem Boga, da Mu dademo nešto svoje, jer On je Stvoritelj i našega naroda i stanovite glazbene osobine, koje nas dijele i razlikuju od drugih, njegov su dar. Ovdje mislimo, da se ukloni ono, što je više nalik na neku nastranost, nego na narodnu značajku.

Ako u tom smislu shvatimo potrebu obnove i ispravka našeg pjevanja po crkvama, bit će nam sve jasno i ne će se na nas morati primijeniti riječi Pape Pija XI., koji se žali, što je 25 godina iza odredaba sv. Pija X. u mnogim crkvama ostalo sve po starom, tj. crkvena glazba nije nalik na svetu, svjetovna je, daleko je od prave umjetnosti, a često vrijeđa pobožnost i ukus ne samo stranih naroda, nego i iskreno pobožnih vjernika vlastitih župa.

4. Sveti zaštitnici. — Crkva često pojedinim pothvatima daje i nebeske zaštitnike. Ni ova dobra akcija za poboljšanje crkvenog pjevanja nije mogla ostati bez njih. Općenito se uzima sv. Cecilija, djevica i mučenica, kao zaštitnica svete glazbe, pa se i kod nas u Hrvatskoj, kao i drugdje po svijetu, puno učinilo u tom smislu pod njezinom zaštitom i njezinim imenom. Dugo godina je izlazilo muzičko glasilo *Sveta Cecilija* s izvrsnim kompozicijama starih i novih glazbenika, a kruna toga rada bio je *Hrvatski crkveni Kantual* iz 1934. godine, rađen u duhu jednog našeg starog Kantuala, poznatog pod imenom *Cithara octochorda* iz 1704. i 1757. god., zbirke koralnih opće crkvenih i narodnih hrvatskih popjevki. Tako nemamo isprike, da ne znamo, što je crkveno, a što nije. Molimo se zato sv. Ceciliji, neka nam izmoli malo više razumijevanja i za tu veoma važnu stvar, kako svjedoče ozbiljne riječi posljednih Kristovih namjesnika na zemlji. U

molitvi za tu dobru stvar ne zaboravimo ni na oca crkvenog pjevanja u starini, sv. Papu Grgura I. Velikog, po kojem se koral i naziva „gregorijanski“, a novo proglašeni svetac, čiji smo blagdan ove godine prvi puta službeno proslavili — sveti Pijo X. — otac obnove crkvenog pjevanja, zacijelo će se s neba jako zauzimati za nas, kad vidi s koliko ljubavi i mara, često i samoprijegora radimo na stvari, koja je njegovom srcu bila toliko bliza.

Enciklika sv. Oca Pape Pija XII.

O svetoj Liturgiji

(Svršetak)

Budnost protiv zabluda i krivih mišljenja

No sasvim je potrebno, da u svim stvarima budno pazite, da se na gospodarevu njivu ne ušulja neprijatelj i posije ljulj na pšenicu (sr. Mt 13, 24—5) ; to jest, da ne prodru u vaša stada one lukave i pogubne zablude, koje se zovu lažni misticizam i škodni kvietizam — a te su zablude. kako znadete, već od nas osuđene (sr. Enc. „O Otajstvenom Tijelu“) — i da duhove ne zavede neki pogibeljni humanizam, i da se ne uvuče lažna nauka, koja kvari i sam pojam katoličke vjere, kao napokon ni pretjerana težnja za obnovom starine u liturgijskim stvarima. Jednakom se pomnjom starajte, da se ne bi širila kriva mišljenja onih, koji neispravno misle i uče, da proslavljena Kristova narav stvarno i uvijek svojom prisutnošću stanuje u „opravdanima“, ili i to, da jedna jedina i istovetna, kako kažu, milost spaja Krista i udove njegova otajstvenog tijela (129).

Nikada nemojte klonuti duhom zbog nastalih poteškoća; nikad neka ne smalakše vaša pastirska revnost (130). „Trubite u trubu na Sionu, . . . sazivljite zbor, skupljajte narod, svetite Crkvu, sabirite starce, kupite dječicu i koji su još na prsima“ (Joel 2, 15—6), i svim silama nastojte, da posvuda vjernici grnu u crkve i oko oltara, i da se kao živi udovi, sjedinjeni sa svojom božanskom Glavom, okrijepe milostima sakramenata, i zajedno s njime i po njemu vrše uzvišenu žrtvu, i daju dužnu hvalu vječnomu Ocu.

Zaključak

Eto, to smo vam imali pisati, Časna Braćo; i to činimo s nakanom, da naša i vaša djeca bolje shvate i više cijene predragocjeno blago, koje se nalazi u svetoj liturgiji: naime, euharistijsku žrtvu, koja predstavlja i obnavlja žrtvu križa; sakramente, koji su potoci Božje milosti i Božjega života; i hvalospjev, što ga zemlja i nebo svaki dan pjevaju Bogu.

I neka nam bude dopušteno ponadati se, da će ove naše napomene pokrenuti mlake i otporne ne samo na marljivije i ispravnije proučavanje liturgije (131), nego i na to, da u svom životu obnove njezin vrhunaravni duh, po onoj apostolovoj riječi: „Duha ne gasite“ (1 Sol 5,19).

A onima, koje neki pretjerani žar navodi, da kadkada reku ili učine stvari, koje mi nažalost ne možemo odobriti, ponavljamo opomenu, svetoga Pavla: „Sve kušajte; a što je dobro, zadržite“ (1 Sol 5,21). Osobito ih opominjemo da crpe svoj način mišljenja i djelovanja iz kršćanske nauke, u skladu s propisima neokaljane Zaručnice Isusa Krista i Majke svetaca.

Svima pak prizivljemo u pamet, da svakako treba velikodušno i vjerno slušati svete Pastire (132), koji imaju pravo, a i dužnost ih ve-

129) S kolikim oduševljenjem govori sv. Otac u ovoj i još više u posebnoj enciklici o otajstvenom Tijelu Kristovu, ipak mora ustati protiv onih, koji pretjeruju i govore, da je u Kristu i u nama i brojem jedna te ista milost *(una ac numero eadem)*. To nužno vodi u panteizam. (v. enc. „O Kristovu mističnom Tijelu“ str. 20 sl.). Sve je te i još druge suvremene zablude osudio sv. Otac i enciklikom „Ljudskog roda“ od 12-VIII-1950. Sretni smo katolici, što nad nama bdiju pastiri, koji tjeraju vukove, pa i one u ovčjoj koži.

130) Ako igdje, to ovdje treba ustrajnosti, jer u svakom odgajanju „jedan sije, drugi žanje“ (Iv. 4,17). Kao što se u proljeće sije po poljima, a u korizmi u dušama, tako sv. Otac riječima proroka iz početka korizmene liturgije poziva najsrdačnije sve na liturgijski apostolat. Papa to hoće, Bog to hoće!

131) Za taj studij knjiga ne fali. Sama ova enciklika je najbolji i najsolidniji traktat liturgike, samo je treba zaista usvojiti. Knjiga Dr D. Kniewalda je vrlo bogat opći priručnik, koji k tome iznosi glavne podatke o starom zagrebačkom obredu. Za pojedina pitanja treba dakako specijalnih djela, od kojih su nekoja spomenuta u ovim bilješkama. Po svijetu je već godinama dobar dio duhovne literature pisan u duhu liturgijske obnove, a vrlo je mnogo samo za nju i o njoj napisano. Bez marljivog i ispravnog proučavanja ostaju Misal i Časoslov zapečaćene knjige. A taj studij neka je praktičan pa ga treba [provesti u život, svoj i sebi povjerenih.

132) Kako je u tom pogledu kod nas hierarhija imala lak posao, tako se je nadati, da će svi rado

že, da upravljaju svim, a napose duhovnim životom Crkve: „Slušajte predstojnike svoje i budite im podložni, jer oni bdiju nad dušama vašim kao oni koji će davati račun, da to s radošću čine, a ne uzdišući“ (Hebr 13, 17).

Bog, kojega štujemo, i koji „nije ... Bog nesloge, nego mira“ (1 Kor 14, 33), nek nam svima dobrostivo udijeli, da jedne pameti i jedne duše u ovom zemaljskom progonstvu učestvujemo u svetoj liturgiji, koja nek nam bude kao neka priprava i predznak one nebeske liturgije (133), koju ćemo, kako se i nadamo, jednom zajedno s uzvišenom Božjom Roditeljicom i preslatkom Majkom našom pjevati: „Onome, koji sjedi na prijestolju i Janjetu: blagoslov i čast i slava i vlast u vijeke vjekova“ (Otkr 5, 13).

U toj veseloj nadi, vama svima i svakomu, Časna Braćo, i stadu, vašoj budnosti povjerenu, kao zalog nebeskih darova i dokaz naše osobite dobrohotnosti, od svega srca podjeljujmo apostolski blagoslov (134).

Dano u Dvorcu Gandolfo, blizu Rima, 20. dana mjeseca studenoga, godine 1947., našega papinstva devete.

PAPA PIJO XII.

poslušati glas pastira, kad u ime rimskog Prvosvećenika, pomoću posebnih odbora, pozovu puk, da ostavivši bunare, koji ne mogu držati vode, piju čistu vodu s izvora Spasiteljevih. Jer „se pastiru upisuje u grijeh, ako gospodar nađe, da mu ovce u čemugod donašaju manje koristi“ (Pravilo sv. Benedikta, gl. 2), liturgijskim duhom zadojeni svećenici i vjernici smatraju svojom najsvetijom dužnosti, da svojim biskupima olakšaju tu strašnu odgovornost.

133) Nije ovo samo konvencionalan završetak. Zemaljska liturgija, kojoj sv. Otac još jedamput na koncu tako toplo ističe bogatstvo i važnost, zapravo je slika nebeske liturgije i najsigurnija priprava na nju. Još više: zemaljska je liturgija „predznak — auspicium“ nebeske. U prvoj je već sadržana i druga, kao što je u pupoljku ruža, u posvetnoj milosti vječna slava. Gore ćemo na neusporedivo i nedokučivo uzvišeniji način uživati istoga Krista s Majkom Marijom i Majkom Crkvom te s njima svi zajedno obavljati i uživati vječnu liturgiju. Kad je opat B. Capelle 12-XII-1935. rekao Piju XI: „Sveti Oče, ja se ne bih bavio liturgijom, kad ne bih bio uvjeren, da je ona tako važna, bitna i sveta stvar“, veliki je Papa odgovorio: „Imate pravo. To je vrlo važna stvar. Tako je malo ovdje dolje stvari, koje su uistinu važne, koje zaslužuju da se čovjek njima bavi: Krist, duša, život Crkve! Što vrijedi sve ostalo? No liturgija nije naučavanje ovoga ili onoga, ona je naučavanje Crkve. Nastavite vaše veliko djelo. Poput Marije, najbolji ste dio odabrali!“ (str. 71 zbirke spom. u bilj. 66).

134) S ove dvije epohalne enciklike „O otajstvenom Tijelu Kristovu“ i „O svetoj liturgiji“, kad ne bi ništa drugo bio rekao i učinio, upisao je sv. Otac svoje ime zlatnim slovima u anale Crkve. Što dalje one će se sve više spominjati. Anđeoski je Pastir pokazao modernom čovječanstvu jedini put spasenja: po Kristu-Liturgu ka Kristu-Glavi, a po Kristu-Glavi ka Kristu-vječnoj liturgiji. Tko se dobre volje ne će pridružiti nastojanju velikog sv. Oca?

Nakon osam godina . . .

Nastojanjem Benediktinskog Priorata u Opatiji, Biskupskog ordinarijata u Đakovu, te nesebičnim trudom prevodioca, osam godina nakon izlaženja, imamo hrvatski prijevod enciklike „Mediator Dei et hominum“ pristupačan velikom dijelu naših svećenika. Prije nego je izašao ovaj prijevod, netko je kod nas fotografirao sav tekst enciklike, a netko drugi zna original dobrim dijelom napamet. Sada, kad imamo prijevod, treba ga ponovno i ponovno čitati. Kad ga, barem za sada, nije moguće pretiskati u separatu, posebno pomnjivo sačuvajmo ovogodišnji „Vjesnik“. (Napominjemo, da se cijelo godište više ne može dobiti. Tek brojevi 3—6 i 11—12).

Kod vlastitog studija i kod proučavanja enciklike s kojom skupinom vjernika (s odraslim ministrantima, crkv. pjevačima, č. sestrama, novacima, bogoslovima i t. d.) mogu nam poslužiti ova i slična.

Konkretna pitanja

1. Što sve enciklika naređuje, preporuča zabranjuje, kudi?

2. Koje pojave, spomenute u enciklici, razveseljuju ili žaloste sv. Oca?

3. Gdje je sve spomenuta žrtva svete Mise, sakramenti, časoslov, crkvena godina?

4. Koliko puta i u kojoj vezi sv. Otac u enciklici upućuje na vječni život i time na paruzijsku usmjerenost liturgije?

5. Na kojim sve mjestima enciklika spominje otajstveno Tijelo Kristovo?

6. Kako Vrhovni svećenik naglašuje pravo i dužnost vjernika, da djelotvorno sudjeluju u liturgijskom životu Crkve i određuje način toga sudjelovanja?

7. U kojim točkama treba encikliku popuniti drugim dokumentima sv. Stolice, a osobito Motu propriem sv. Pija X. od 22. XI. 1903. i Apost. Konstitucijom Pija XI. od 20. XII. 1928.?

8. Što bi se iz enciklike moralo, a što bi se moglo provesti u mojem životu i djelokrugu?

9. Koje bih prijedloge na temelju enciklike mogao uputiti našem dijecezanskom liturgijskom odboru?

10. Poznam li u bilješkama navedenu literaturu i mogu li dodati još koju knjigu ili članak?

Sadržaj će enciklike izići u okviru sadržaja cijelog godišta.

Psihologija obraćenja

Kako se ide odozdo prema gore u hieranhiji prirode, nailazi se na povećanje sposobnosti za adaptaciju. H_2O je sposoban, da poprimi 3 oblika: leda, vode i pare. Biljke se prilagođuju samo vremenskim i mjesnim uvjetima. Životinje imaju osim toga moć gibanja s mjesta na mjesto, no svaka od ovih ipak ostaje više ili manje fiksirana u tipu. Čovjek ima od svega najveću sposobnost za promjenu, jer on, koji je rođen od tijela, može također biti rođen od duha; on, koji je samo stvorenje, može postati dijete Božje. Jedino se čovjek može preokrenuti. Jedino on može postati nešto što nije. Obraćenje ne znači daljnji razvitak u naravnom redu, nego rađanje u nadnaravni red. Tijelo je živo zbog duše, no duša je mrtva, kad nema tog višeg života, koji jedino Bog može dati. „Ako se čovjek ponovno ne rodi, ne može vidjeti kraljevstvo Božje“ (Jo 3,3).

Kao što biljke i životinje pogibaju, kad su izvan doticaja sa svojom odgovarajućom okolinom, tako isto i duše umiru, kada prestanu živjeti u jedinstvu s Bogom, koji jedini može učiniti, da one ostvare puninu svoje ličnosti. Velika je žalost života, kad tako mnoge duše propuštaju, da se upoznaju sa cijelom svojom okolinom. Ima ih, koji mogu uživati u lajanju saksofona, ali ne mogu procijeniti uvertiru jednog Beetowena. Drugi pak otkrivaju svijet znanosti, ali nemaju duhovnog teleskopa, koji bi bio dovoljno jak, da pronađe svijet poezije. Ima ljudi, koji se zadovoljavaju, da osvoje svijet trgovine, bez želje, da osvoje svijet filozofije. Ima ih mnogo, koji dolaze u doticaj sa svijetom kredita, ali propuštaju da dođu u dodir sa svijetom vjere. Takovi ljudi se zadovoljavaju, da upoznaju dio svoje okoline, a ne čitavu. Oni su vrlo slični gluhima, koji su mrtvi za veliko područje zvuka, za smijeh djeteta, za glas prijatelja, pjev ptice, slatko lepršanje poezije, drhtaj glazbe, dašak vjetra i za turobnost vodopada. Iako zvuk i harmonija sačinjavaju jedan od najvećih užitaka ovoga svijeta, gluhi znadu o svijetu zvuka tek kao o prostranom i neotkrivenom carstvu. I slijepci su mrtvi za veliko područje ljepote, za izgled prijatelja, sjaj oka, ozbiljnost lica, ljepotu duge, treperenje, za pad meteora. Vizuelna ljepota je jedan od izvora životnih užitaka, ali neki su za to mrtvi, baš kao da se nikad nisu ni rodili.

Iznad i povrh svijeta zvukova i vidljivih stvari, iznad i povrh svijeta same znanosti i filozofije postoji još veće područje života, istine, ljubavi i ljepote Božje, koji jedino može zadovoljiti beskrajne čovjekove težnje. Jedna od teških i žalosnih pojava današnjice jest činjenica, da ima ljudi na ovom svijetu, koji su mrtvi, ne samo za svijet poezije, glazbe, filozofije, neg i za život i ljubav Božju. Oni sačinjavaju klasu, koju možemo nazvati: „Slijepi za Božanstvo“. Takvi ljudi su često zgodni za vremenitu okolinu; njihove riječi su korektne; njihov smisao za vlasništvo pokazuje se u uređenju njihovih domova i njihovog izbora zabava. Oni su svjetski, bogati, znadu raspravljati, imaju uspjeha, žive u udobnosti, časte ih. Oni imaju oči, ali su slijepi — slijepi za ljepotu Boga i ljepotu utjelovljenog života Kristova.

Ali nitko nije u miru, sve dok nije u pravom odnosu prema Božanstvu. Postizavanje toga može se nazvati „obraćenje Bogu“ ili okretanje prema Bogu. Takvo obraćenje znači zamjenu Kristove svijesti za svoju svijest, transformaciju ličnosti preko Božje ljubavi u Kristu, podvrgavanje volje tako da sluša Krista iznad svih stvari i pod svaku cijenu. Pravo obraćenje nema ništa zajedničkoga s emocionalnim „uzdignućem“, ili s moralnom navlakom socijalne akcije. To je teška igra, naporna borba, napor duše, iz koje proizlazi nova posveta sama sebe. Kristov um mora postati duša našeg mišljenja, Kristov pogled oči našeg gledanja, Kristova istina mora biti u našim ustima, kad govorimo, i Kristova ljubav u našim srcima, kad ljubimo.

Ovdje ćemo se ograničiti na raspravljanje o psihologiji obraćenja, na opisivanje onoga, što prethodi obraćenju, kako se to odrazuje u duši. Općenito uzevši, tu postoje dvije stvari: osjećaj konflikta ili kriza i jaka želja za sjedinjenjem s Bogom.

Svako obraćenje počinje s krizom, s momentom ili stanjem, koje u sebi uključuje neku vrstu trpljenja, fizičkog, moralnoga ili duhovnog; sa sukobom, napetošću, trzajem, podvojenošću — s konfliktom. Ta kriza je popraćena u jednu ruku dubokim osjećajem vlastite bespomoćnosti, a u drugu ruku isto tako sigurnim uvjerenjem, da jedino Bog može nadomjestiti ono, što pojedincu manjka. Kad bi tu bio j e d i n o osjećaj bespomoćnosti, došlo bi do očaja, pesimizma i konačno do samoubojstva. Ovo je bez sumnje stanje modernoga poganina; on osjeća potpunu neadekvatnost svojih vlastitih sredstava protiv sveobuhvatnih slučajnosti okrutnoga svemira i tako pada u očaj. On ima jednu polovicu nužnih uvjeta za obraćenje — naime osjećaj krize — ali propušta, da poveže svoju nemoć s Božanskôm silom, koja uzdržava i njeguje dušu. No kad se to učini, poganstva nestaje i ono daje mjesto onome, što se može nazvati „stvaralački očaj“. „Očaj“, jer čovjek uviđa svoju duhovnu bolest, „stvaralački“ zato šta znade, da samo Božanski liječnik izvan njega može ozdraviti njegova krila. Taj očaj se obično ne javlja iz nekoga osjećaja vlastite tupoglavosti, ignoracije ili zablude, nego usljed čovjekove neadekvatnosti, osjećaja ovisnosti ili čak dopuštanja svoje krivnje.

Za vrijeme obraćenja, duša postaje bojno polje građanskoga rata. Nije dosta, da se radi o sukobu između svijesnoga i nesvijesnoga, svoga ja i okoline, jer takve napetosti mogu biti obične psihološke pojave bez dubljega značenja za dušu. Sve dotle, dok je konflikt samo psihološki, sve dotle, dok ga može ravnati vlastiti razum ili drugi ljudski duh, može doći do integracije ili sublimacije, ili tako zvanog „mira duha“, ali to nije obraćenje k Bogu ili mir duše. Napetost ili konflikt nije najoštriji onda, kad se vojujuće sile nalaze unutar samoga duha. Obraćenje nije autosugestija, nego bljesak svijetla izvana. Velika napetost postoji samo onda, kad se naprama vlastitom ja suprotstavi ne ja, nego kad je unutrašnje izazvano od izvanjskoga, kad se bespomoćnost svoga ja suprotstavi adekvaciji Božanskoga. Sve dok ne počne odlučujuća bitka s dušom na jednom kraju užeta i s Bogom na drugom, nema prave podvojenosti, kao uvjeta za obraćenje. Ta kriza u duši je miniatura velike historijske krize Božjeg i čovječjega grada. U duši mora postojati uvjerenje, da je čovjeka ščepala viša kontrola i da stoji pod utjecajem te kontrole, više nego pod utjecajem vlastite volje, da, suprotstavljajući svoj ja nalazi *prisutnost* pred kojom se osjeća sretnim čineći dobro, i pred kojom se uzmiče, kad se čini zlo. Relativno i nije važno, da li će ta kriza, koja svršava u osjećaju podvojenosti, biti iznenadna ili postepena. Ono što je važno jest borba između duše i Boga, svemogućega Boga, koji nikada ne uništava ljudske slobode. To je najveća drama egzistencije.

Takva napetost između Boga i duše jasno se vidi u obraćenju sv. Pavla, kad mu se proslavljeni Krist javlja s uzvikom: „Zašto me progoniš?“ (Act. 22, 7). U modernim dušama ta se napetost javlja kao tjeskoba, ne psihološkoga nego metafizičkoga reda, u kojoj duša živi, kako kaže Pierre Rousselot „na koncu nemira“. U ostalim generacijama čovjek je imao problema, a čovjek današnjice j e s t problem. Tajna se preselila iz svemira u dušu, sa univerzalnoga na partikularno. Možda i jest u tome razlog, što razočarana duša uzima kao vodiče romanopisce i pjesnike, češće nego filozofe. Ali ne manjka ni modernih filozofa, koji pokušavaju analizirati tu napetost na apstraktan način. Neki od njih opisuju, da je duša u tjeskobi zbog svoje nenužnosti i uzmiče natrag uplašena pogledom na svoju ništetnost, a u slijedećem momentu gleda naprijed sa slatkom nostalgijom za beskrajnim. Drugi, osjećajući etički patos u tom traženju, teže da nađu apsolutno Prijatelja Pravde, odakle sva zemaljska pravičnost proizlazi. Ostali, kao Kirkegaard, analizirajući očaj izjavljuju, da bi za čovjeka bilo nemoguće stanje, kad ne bi imao intuicije vječnoga: „To, što on očajno nastoji postati, jest ono, što on nije, što on stvarno hoće (u očaju), jest, da se otkine od Sile, koja je to napravila“. Ostali opisuju napetost u terminima ograničenoga zadovoljstva i neograničene težnje, razočaranja u onome, što čovjek ima i težnje za onim, što nema, s nejasnom spoznajom da mi ne bismo trebali beskrajnoga, kad ne bismo bili stvoreni za nj, ili da nismo došli do njega. No nemir nastaje, kada se želja za Bogom zatvori u ograničeni smrtni okvir i taj nemir tjera čovjeka na novu strast za transcendentnim svijetlom i snagom. Pascal je to ovako opisao: „Moj duh je nemiran. Bolje — ja sam nemiran. Opis čovjeka: ovisnost, želja za neovisnošću, potreba. Stanje čovjeka: nepostojanost, dosada, nemir“.

Uvučen u bitak, čovjek ima utisak da ga Netko traži — „Nebeski pas“ u Thomponovu

jeziku — koji nas ne će pustiti same. Tragedija je u tome, što mnoge duše, osjećajući tu tjeskobu, nastoje da je se riješe, mjesto da je slijede do tamo, gdje se, — na kraju staze — ona očituje kao Bog i djelotvorna milost, koja djeluje u duši. Glas Božji uzrokuje nezadovoljstvo u duši zato, da duša može dalje tražiti i biti spašena. On zbunjuje dušu, jer joj pokazuje Istinu, skida sve maske i maskarade licemjerstva. Ali on također i tješi dušu stvarajući harmoniju sa samim sobom, s bližnjim i s Bogom. Na čovjeku je da odluči, da li da prihvati ili odbaci glas, koji čuje. Sveti Augustin priča, kako je okrenuo leđa djelotvornoj milosti, nakon što je čuo pripovijest o jednom obraćenju:

„Tako je bila priča Pontitianusa; no Ti, Gospode, okrenuo si me prema meni samome, dok je on govorio, uzimajući me iza mojih leđa, gdje sam se ja smjestio ne htijući, da promatram sama sebe, i stavio si me pred moje lice, da se mogu vidjeti kako sam gadan, kako iskrivljen i okaljan, zaluđen i u čirevima. I ja sam gledao i stajao zapanjen. Nisam znao kamo da pobjegnem od sebe. I kad sam pokušao da okrenem svoje oko sa sebe, on je došao sa svojom pripovješću i Ti si me opet stavio protiv mene i bacio si me pred moje oči, da bih mogao uvidjeti svoju opačinu i zamrziti je. Ja sam je spoznao, ali sam se učinio kao da ne vidim i zaboravio sam na to" U toj krizi, čovjek si je svjestan, da je postao pozornica na kojoj dvije velike sile vode rat; sama njegova duša je u jednom času s jednom, a u drugom s drugom silom. Ima jedan šapat, koji potiče čovjeka na vrhunce brda, i glas, koji ga poziva dolje u nizine. Čovjeka hvata strah, pred onim što može ležati gore u budućnosti i groza da se nastavi kao do sada. Duh poziva na napuštanje starih navika, no tijelo se protivi, da se slome lanci. Kad se te dvije struje unutrašnje smetenosti i božanskog milosrđa sretnu, tako da duša shvati, da samo Bog može namiriti ono što joj manjka, tada kriza dostiže vrhunac, gdje se mora učiniti odluka. U tom smislu kriza je mučna. Ona donosi križ. Kriza sama po sebi može poprimiti tisuću različitih oblika, varirajući od duša, koje su dobre do onih koje su grešne. Ali u oba ta ekstrema postoji općenito priznanje, da se konflikti i prepreke ne mogu svladati vlastitom energijom. Općeniti oblici krize jesu: moralna, duhovna i fizička.

Kriza je moralna, kad postoji svijest grijeha i krivnje i to ne sam kao historijska pojava' koja utječe na socijalni i međunarodni život, nego kao nešto doživljeno iznutra, kao p r e k i n u t o s r o d s t v o. Oni, koji drže, da je jedina krivnja dopuštenje krivnje i jedini grijeh vjera u grijeh, sami sebe čine nesposobnima za obraćenje. Budući da ne priznaju u svome svemiru ničega osim svoga ja, oni ne mogu dopustiti neku izvanjsku Silu, od koje će doći spasenje. Krize ne može biti tako dugo, dok duša misli, da je zbunjena zbog toga što je povrijedila neki neodređeni kozmički zakon, ili zato, što se nalazi izvan sklada sa svemirom. Kriza traži dvije osobe — osobu čovjeka i osobu Boga. Tada grižnja zbog grijeha muči dušu i čini da ona žudi za mirom koji sama ne može postići. Na taj način, po osobitom paradoksu, grijeh postaje prilika za osamljenost i prazninu, što jedini Bog može razriješiti. Ta praznina nije kao jama bez dna: to je praznina gnijezda, koje može ispuniti jedino Orao, koji silazi s visina. Duša u takvoj krizi traži Boga nakon niza odvratnosti, kao što se rasipni sin okreće od ljusaka ka kruhu života. Takva kriza donosi žalost zato što se odstupilo od ideala, ali je pomiješana s nadom, jer se originalni uzorak može opet razotkriti.

Sve dovle, duša je sakrivala svoje grijehe. Sada ih razotkriva, da ih odbaci. Može se odreći onoga, što se smatralo svojim, ono što se smatralo kao zapreka može se prijeći. Kriza dostiže svoj vrhunac, kada duša postane manje zainteresirana za podizanje vanjskih revolucija, a više zainteresirana za unutarnju revoluciju svoga vlastitog duha, kad ona maše mačem ne na vani, nego iznutra, da posiječe svoje niže strasti; kad se manje tuži na varanje svijeta i počinje raditi, da sebe učini nešto manjim lašcem nego što je bila prije Moralna sfera ima dva etička pola; jedan imanentni osjećaj zla ili propasti, drugi transcedentna snaga Božjeg Milosrđa. Bezdan bespomoćnosti viče za bezdanom spasenja, jer — copiosa apud eum redemptio. Križ se sada gleda u novom svijetlu. U jednom času on označuje dubinu ljudske opačine, koja bi u biti ubila Boga; u drugom momentu on otkriva poraze i zla u njegovom najjačem času, poražena ne samo molitvom za oproštenje, koja dolazi s križa, nego i triumfom Uskrsnuća. Ali taj vodopad Božanske Sile ne može utjecati na čovjeka tako dugo, dok on živi u iluziji, da je ili anđeo, ili da grijeh nije njegov nedostatak. On najprije mora dopustiti činjenicu

lične krivnje. Tada — premda svijest da je bio grešnik ne nestaje — svijest, da je u stanju grijeha ublažuje se. To je zacijelo doživljaj, na koji je Charles Peguy mislio, kad je rekao: „Ja sam grešnik, dobar grešnik“. Bog postaje mogućnost za očajnu dušu samo onda, kada ona počne shvaćati, da ta mogućnost može „sve u onome, koji me krijepi“. Prirodno dobar čovjek Rousseau-a i liberalizma, bezazleni egoista Adama Smitha i razboriti sebičnjak John Stuart Mill-a ne osjeća tih moralnih napetosti, osobito kad ima prijatan konfor. Trebalo je stoljeće, da sljedbenici tih lažnih optimista osjete, da njihova unutrašnja praznina proizlazi iz slobode, koja teži za beskrajnim, podjarmljena od ograničenosti, čija bit je odvratnost. Traži se novo ja, a čovjek ne može obnoviti sama sebe. Nikakvi neodređeni humanizam, nikakvo marljivo posvećivanje socijalnim pitanjima ne može iskorjeniti osjećaja krivnje, jer krivnja znaći l i č n i odnos prema Bogu. A lični odnos znači ljubav. Da bismo postali zaista moralni, moramo se izručiti sve-ljubećem Kristu, koji može učiniti, što nijedan čovjek ne može. Sada nestaje muke: iako praznina duše, koja dolazi od grijeha vidi samu sebe suočenu s Kristom, naglasak odmah prelazi s naših grijeha na njegovo Milosrđe, sa sebe na križ. Kad se volja jednom riješila grijeha, duša vidi da je Spasitelj može prihvatiti, *ne zato, što bi ona bila dobra, već zbog toga što je Spasitelj dobar.* U drugim religijama čovjek se mora očistiti prije nego zakuca na vrata. U krščanstvu čovjek kuca na vrata kao grešnik, a Onaj koji nam odgovara, liječi. Moralna kriza svršava, kad se Krist suoči s dušom, ne kao zakon nego kao Milosrđe, i kad duša prihvati poziv: „Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti“ (Matth 11, 28.)

Kriza obraćenja je katkada više duhovna nego moralna. Ona je česta među onima koji su tražili savršenstvo, ali još nišu postigli puninu vjere i sakramenata. Neke takve duše vodile su dobar život na prirodnoj osnovi. One su plemenite prema siromasima i fine prema bližnjima, i uspostavile su bar neki neodređeni odnos sa svim ljudima. Ostale duše već imaju neko površno znanje o nadnaravnom životu. One su provodile život sličan Kristu, kako su to samo znale, živeći po vjeri u njega, prema tome kako su vidjele njegovo svijetlo. U tim dušama kriza počinje u času, kada one ili spoznaju, da imaju izvanredne mogućnosti, koje nisu bile upotrebljene, ili na drugi način počnu težiti za religioznim životom, koji će na njih staviti veće zahtjeve. Sve do tog momenta krize, one su živjele na površini svoje duše. Napetost se produbljuje, kako one uviđaju, da poput biljke imaju korjenje, koje treba veću duhovnu dubinu i grane određene za povezivanje s nebesima. Sve jači osjećaj nezadovoljstva sa svojom prosječnošću popraćen je strastvenom težnjom za predanjem, žrtvom i izručenjem božjoj svetoj volji. Prigoda za takvu promjenu od mediokriteta k ljubavi može biti primjer sveca, inspiracija duhovne knjige. želja, da se pobjegne od prostih simbola k božanskoj stvarnosti. Dok to dođe, u duši se nalazi podvojenvst od momenta kada duša čuje Kristove riječi: „Budite stoga savršeni, kao što je savršen vaš Otac nebeski“ (Matth 5, 48). Obraćenje od mediokriteta k potpunom predanju nije lakše od obraćenja od grijeha k ljubavi. U svakom slučaju treba „iskopati oko i otsjeći ruku“. Obraćeniku izgleda, da se od njega traži, da se odreče svega, ne samo svega što ima, nego čak i kontrole nad svojim umom. Ali to je zbog toga, što on još ne shvaća sretnu slobodu jedinstva s Bogom. Tjelesni užitci su uvijek veći u očekivanju nego u ostvarenju; a radosti duha su uvijek veće u ostvarenju nego u očekivanju.

Ne prihvaća svatko zahtjeve postavljene za vrijeme duhovne krize. Bogati mladić, koji je od svoje mladosti držao zapovijedi, otišao je žalostan, kad je naš Gospodin zatražio od njega, da dade siromasima i pođe za njim. Njegova je kriza prošla, kad je on izabrao običan dobar život, umjesto duhovnog života. Kriza je imala sasvim drugi ishod u drugom bogatašu, Mateju, koji je ostavio svoj blagajnički stol, da bi postao apostol. Vjerojatno nijedan od apostola, koje je Krist pozvao, nije rekao: „Sada moram početi, da postanem dobar čovjek“. Oni su mjesto toga rekli: „Sada moram početi vršiti njegovu volju“. Sve do vremena pravog obraćenja, duša ima svoje vlastite stanovište o dobroti. Nakon što se uočila s milošću Božjom, ona ne traži ništa drago, nego slaganje s njegovom voljom. Takva je duša tako neumoljiva u svojoj ljubavi, kao što je neumoljiva božanska ljubav.

Duhovna kriza je dosta česta, jer u svakoj duši postoji neki odraz univerzalne težnje za savršenošću. Nakon obraćenja, tu je nadnaravna ljubav prema Bogu, a prije obraćenja naravna ljubav prema Bogu. Razlika između

ove dvije izlaže sv. Toma: „Priroda ljubi Boga iznad svih stvari, u koliko je on početak i svršetak prirodnog dobra, no ljubav ga ljubi u toliko više, u koliko je on objekt blaženstva i u koliko je čovjek u izvjesnom prijateljstvu s Bogom“. Svaka osoba, koja ljubi, prirodno, ljubi Boga više nego samu sebe, Mnoge duše si nisu svjesne te ljubavi, a druge su požudom skučile njezine praktične posljedice. No ona je sakrivena u svakom nastojanju za srećom, u svakoj želji za idealom, koji je dosta velik, da zadovolji sve naše težnje. Pojedinac može dati krivo ime Beskrajnome, kojega traži; on ga može poistovjetovati s bogatstvom ili s puti ili silom, no pokretna sila, koja ga vuče naprijed, ipak je njegova potraga za srećom bez kraja. Čak i kad ga čovjek zamijeni s manjim i utvara si, da je to njegovo Beskrajno, ipak se Vrhovno Dobro još uvijek više želi, tako da svako biće sposobno za ljubav ljubi Boga bilo svijesno, bilo nesvijesno. Ali želja za posjedovanjem Boga u ljubavi bila bi neefikasna, kada Bog ne bi podigao ljudsku narav. Kad se to dogodi, kada duša pređe od naravne k nadnaravnoj ljubavi prema Bogu, dolazi do obraćenja. (Svršit će se)

Pinard de la Boullaye S. J.

Različite filozofije i nevjera

Donosimo drugi odlomak iz knjige: *Jésus et l'histoire*, gore navedenog pisca poznatog korizmenog propovjednika u pariskoj katedrali Notre-Dame od g. 1929 dalje. U prvoj korizmenoj propovijedi govori o uzrocima, zašto postoje u svijetu tako različita mišljenja o Kristu. Jedan uzrok jesu moralne dispozicije, drugi uzrok različiti filozofski sistemi, a treći glavni uzrok pogrešne metode znanstvenog rada. U Vjesniku iz godine 1952., str. 152.—154., donijeli smo odlomak o moralnim dispozicijama. Danas donosimo drugi dio: o filozofskim sistemima.

Upozorio sam malo prije na dvije skupine zapreka: povjesne zablude i filozofske predrasude. Prve ćemo zablude ispraviti kasnije, malo po malo. A za filozofske predrasude svakako je potrebno, da ih već danas iznesemo vašoj pažnji. Zato im posvećujemo drugi dio ove konferencije.

Ima stakala, koja ostavljaju predmetima njihove vlastite slike i nijanse. Ima ih opet takvih, koja daju slike izobličene, različito obojene, kako su ona sama različito obojena. Tako je i s toliko različitim filozofijama našeg vremena. Bilo bi dakako nerazumno osuditi ih sve zajedno i zanijekati time svaki napredak ljudskog duha. Svaka od njih može imati svoju vlastitu zaslugu, ukoliko osvjetljuje ili rješava ovaj ili onaj problem. No sigurno je, da sve ne mogu biti jednako ispravne i točne. Možete li mi, gospodo, kazati, barem otprilike, koliko je danas tih filozofija, koje imadu pristalica među misliocima? Njihov se broj povećava barem za jednu jedinicu svakih pedeset godina. Ne može biti nikakve sumnje: jedan od glavnih uzroka zbrke među mišljenjima o Kristu leži u različitosti filozofskih mišljenja.

Bit će lako potpuno osvijetliti ovu tako važnu činjenicu.

Čovječanstvo je u svojoj cjelini neodoljivo realističko, objektivističko i supranaturalističko. Drugim riječima ono se smatra sposobnim upoznati vanjski svijet, svojstva i po svojstvima narav stvari, a napokon, od stupnja do stupnja, i narav viših bića, razumnih i slobodnih. Zahvaćanje ovih bića u zemaljskim događajima može se zamijetiti po oznakama moći, svetosti ili zloće. U svim vremenima i u svim zemljama, neki su naučitelji i učenjaci mislili isto tako, a ne može se bez predrasuda osporavati njihova pronicavost i duboki njihov utjecaj, sve ako i moramo osuđivati lakovjernost puka i mnogostruke zablude njegova zaključivanja. Evanđelja su napisana jezikom takvih ljudi. Reći ću vam bez oklijevanja: tko taj jezik razumije, doći će manje ili više brzo do priznanja, kakvo izvanredno jamstvo daju ove evanđeoske knjige, i kako je ispravno ono tumačenje, što su im ga dali prvi kršćani, to jest priznat će nadnaravno poslanje i božanstvo Isusa Krista.

No tri četvrtine filozofskih škola odbile su ovu filozofiju. Materijalizam niječe duhovnost i slobodu duše, opstojnost Boga i prema tome zakonitost bilo kakve religije. Pozitivizam uklanja sva metafizička pitanja kao beskorisna, a s njima također i sva pitanja religijska. Pragmatizam prosuđuje istinu pojedinih mišljenja i sistema jedino po njihovoj koristi, a to je posve relativan kriterij, koji se mijenja prema intelektualnoj i moralnoj

razini svakog pojedinca. Idealizam nužno mijenja značenje zajedničkih pojmova, dakle i svih dogma, jer su ove izražene običnim jezikom. Racionalizam odbacuje sve ono, što nadvisuje snage razuma, dakle svaki misterij, svaku mogućnost izuzetka u zakonima prirode.

Spomenuo sam racionalizam. Ovo ime izaziva u nama pojam jedne filozofije, koja vjeruje u vrijednost razuma i misli upravljati jedinom svijetlošću razuma sve njegove tvrdnje. Uistinu, takvo je bilo prvotno značenje ove riječi. Između 16. i 18. stoljeća započele su u ime razuma velike borbe protiv kršćanstva i njegova božanskog osnivača. Ali ovaj je sistem umro, može se reći. Ime, što ga nosi, može jedino još poslužiti za označivanje jednog filozofskog postupka, naime za isključenje *a priori* svakog misterija, svakog čuda. No ovo ime zapravo više nema smisla, jer vjera u razum nestala je danas gotovo iz svih škola, osim katoličkih. Vele, da filozofska misao ne može upoznati Boga, dušu, unutarnju bit stvari. *Racionalizam* postao je *agnosticizam*, naglašujući tako između sebe i općeg uvjerenja ljudskog roda još temeljitije onu protivštinu, o kojoj smo malo prije govorili.

Istina je doduše, da ova filozofija, ili radije mnogi sistemi, koji su u vezi s agnoticizmom, nastoje staviti na mjesto razuma drugu jednu sposobnost, na mjesto diskurzivne misli neki drugi način spoznaje, koji bi nam mogao nešto reći o Bogu. Neki teoretičari s Jacobij-em ili Schleiermaherom pripisuju ovu ulogu „osjećaju“, — drugi s Friesom i de Wette-om „predosjećaju“, — „zajedničkom osjećaju vječnosti“ s Oetingerom, — „praktičnom razumu“ s Kantom, — „religioznoj svijesti“ sa Sabatierom, — „religioznom iskustvu“ s Jamesom, mističnom gledanju s iluminastičkim sektama... Prema njihovom mišljenju mi bismo ovako mogli doći do življe i potpunije sigurnosti. A zapravo, zar imalo kritičnom duhu sva ova uvjeravanja ne dokazuju ništa drugo, doli neutaživu potrebu ljudske duše za božanstvom, jer se svi, na ovaj ili na onaj način, očajno nastoje privezati uz Boga? Ako razum razmišljanjem toga ne može postići, kako bi srce, osjećaj ili uzbuđenje čuvstvenog života, sve ako ga i ukrasimo imenom mističnog gledanja, moglo postizati uvjerenje iznad svake sumnje? Osobito na jednom području, gdje sama množina mišljenja dovoljno pokazuje česte obmane i hirovitost onih teologija, koje se oslanjaju na takve temelje.

Da ostanemo kod pitanja, koje nas posebno zanima, pogledajte, što nužno postaje kršćanska objava u jednom ili drugom od ovih sistema.

Budući da se čudo ne može spoznati, budući da je ono štoviše nemoguće, sve ono, što je u evanđeoskoj povijesti čudesno, mora se odbaciti kao nešto legendarno. Budući da je svaka određena teologija neostvariva, svaka pozitivna nauka, koja se pripisuje Kristu, mora se ili slobodno tumačiti ili manje više držati kasnim zbrojem, infiltracijom zastarjelih filozofija. Možete birati između filozofija Grčke, Egipta, Asirije-Babilonije, Indije, Perzije. I odabrali su. Prema različitim autorima, kršćanske bi dogme dolazile iz jedne ili druge od navedenih zemalja. Nakon ovih ispravaka ostaje nam takav Krist, koga moderna misao može potpuno prihvatiti, jer ta ga je moderna misao izradila prema svojoj mjeri. Ili točnije rečeno: ostaje, prema različitim školama, više Kristovih slika, koje su prihvatljive za svaku od njih, jer svaka je izradila svoju prema svome ukusu. Držat će dakle, da je bio nadahnut, ako baš hoćete, kako to može biti svaki čovjek ili barem može u nekim časovima živog uzbuđenja ili zanosa misliti, da je nadahnut. Njegovu će nauku jedni svoditi jedino na primjer njegove pobožnosti, isključivo na osjećaj. Drugi na propovijedanje Božjeg očinstva, na zakon ljubavi i uzajamne pomoći. Drugi opet na jednostavnu tvrdnju, da će dobro konačno pobijediti zlo, duh materiju... Na koncu konca imat ćemo toliko „varijacija“ o Kristu, koliko ima glazbenih umjetnika, koji će pokušati izvesti ove hirote melodije.

Vi ćete bez sumnje pitati, kako je moguće ovakvo razvodnjavanje, ovako različita shvaćanja, ako isprave, u kojima je zapisana povijest prvog kršćanstva, imadu zbilja neku vrijednost. Reći ćete, da se tekstovi i činjenice opiru prstima! A ja ću vam odgovoriti: poznajete li mnogo takvih dokumenata, koji se opiru predrasudama? Zamislite najvjerodostojniju jednu objavu, najbolje zasvjedočena čudesa. Šta bi moglo od svega toga ostati u agnostičkim filozofijama, o kojima govorimo? Još prije nego što je započelo istraživanje, rezultat je neporecivo određen: blagi rabi iz Nazareta mogao je zbilja sugestijom izliječiti neke bolesnike. Njegova vlast nije mogla

sezati dalje. Možda je iznio neka moralna načela korisna za ljudsko društvo. Kako bi on o Bogu, koji se ne može upoznati, mogao kazati nešto, što ima smisla za sva vremena? Ako se isključi mogućnost čuda, onda je s tim istim isključena i mogućnost nadnaravnog poslanja, a još više utjelovljenje jedne božanske osobe. Ova su pitanja riješena prije svakog ispitivanja tekstova. Zadaća racionalističkih kritičara sastoji se onda u tome, da nađu neki način, kako će udesiti i protumačiti dokumente, da njihovi zaključci budu vjerojatni. Oni se trude oko toga, gospodo, no čini se, da taj pothvat ima ozbiljnih poteškoća, jer u svim Kristovim životopisima, koji izlaze iz tih škola, samo one točke ostaju sigurne, koje su unapred određene. Dok se tvorac nove jedne teorije obmanjuje nad svojim pronalaskom, njegovi drugovi drže, da on odviše slobodno postupa s tekstovima. No potreba, da prispiju do istog cilja, osuđuje ih na to, da se posluže istom takvom slobodom. Stoga zaslužuju iste prigovore, čim pokušaju sreću, da sami dadnu jedno rješenje.

Kakav bi se poučan muzej mogao sastaviti, kad bi bilo moguće izliti u sadru svaki od ovih sistema, pa ih onda razvrstati pod staklom s datumima njihova rođenja i njihove smrti! U odjelu starih vidjeli bismo različite Kristove Menandra, Valentina, Bazilida, Marciona, zatim Manija, Arija, Nestorija i Eutiha. Nakon dosta neplodnog razdoblja srednjeg vijeka dolaze Kristovi Cherbury-a, Tindala, Bolingbrocke-a, Voltaire-a, zatim Rousseau-a i Lessinga. U odjelu modernih: Kristovi Baura, Straussa, Reussa, Ritschla, Renana, Emersona i još mnogi drugi. Sve kad i ne bismo htjeli dati posebno mjesto Kristovima spiritista i teofoza, galerija određena za suvremenike pokazivala bi neobičnu plodnost... Tada bismo shvatili pravu vrijednost jednog razlikovanja, koje je danas vrlo rašireno. Suprotstavljaći „Kristu vjere“, kome se klanjanju vjernici, *svoga mesiju*, neki racionalisti zovu svoga Krista „Kristom povijesti“. Zadržite za sebe, kritici, vaše izmišljotine! To zar da je Krist povijesti: ovi različiti talozi vaših analiza i vašeg sitničavog ispitivanja, ova kržljava bića, koja su jedva okupila poštovanje nekolicine vjernika ili pristanak nekolicine profesora, dok je istinski Krist preobrazio svijet, dok je on nalazio u svako doba mučenika, a našao bi ih i ovdje, ako bi to bilo potrebno. Nemojmo se šaliti! Vaš Krist povijesti nije ništa drugo nego Krist vaših filozofija.

Vidjet ćete to jasno kasnije, kad vam budem pokazao, kakve činjenice ti nepogrešivi povjesnici zanemaruju i kakvim se nevjerojatnostima igraju. Ako li je koja od ovih filozofija, koja čini nemogućim a priori, da se prihvati katolička istina, zavela vašu misao, ja vas iz sve duše molim, da do drugih konferencija promislite i da tu filolozofiju ispravite. I ona bi vam mogla staviti ljuske na oči.

VIJESTI

Zanimljiva anketa provedena je prošle godine u industrijskom centru Saronno s 20.000 stanovnika u blizini Milana. Na postavljeno pitanje: Mislite li, da će djeca, koju imate, ili koju ćete imati, biti bolje odgojena bez religije, odgovorilo je: 97% ne; 0,5% da; 2,5 % nejasni odgovori i prazni listići.

Protestantski svećenici Ernest Beck i Irving Arkin u Kanadi primljeni su 1954. godine u mjesecu svibnju u Katol. Crkvu. „Na naš veliki korak“, izjavljuju oni, „mnogo je uticao liturgijski pokret, koji cvate u rimskoj Crkvi i nadasve plemeniti lik Vrhovnog svećenika“.

Japan sada broji 212.321 katolika prema 197.296 koncem 1954. godine. U Japanu ima 1.231 aktivni svećenik, od kojih 279 Japanaca.

Na svoje **četvrto hodočašće u Ars** pošlo je od 6.—8. rujna o. g. 1800 malih sjemeništaraca iz cijele Francuske.

VI. katolički internacionalni **kongres za psihoterapiju** i kliničku psihologiju održan je u opatiji Ettal (Njemačka) od 4.—10. rujna o. g. Glavna tema bila je: skrupuli.

Pretplatnike „Vjesnika“ molimo, da nam do kraja ove godine uplate predplatu za godinu 1955. i obnove za 1956. godinu. Na to upozorujemo već u ovom broju, jer ćemo i opet **obustaviti** od siječnja slijedeće godine slanje lista svima onima, koji ne namire pretplatu. Ako za sve listove možemo plaćati pretplatu unaprijed, možemo je platiti i za svoj list unazad. To je doista minimum, koji se traži, da nam listopadska molitva: „Blagoslovi sve one, koji šire i podupiru dobru štampu“ donese blagoslov, jer inače: „nescitis quid petatis!“

Vlasništvo i naklada Biskupskog ordinarijata u Đakovu — Glavni i odgovorni urednik: Dr Zvonimir Marković — Uredništvo i uprava Đakovo, Strossmayerov trg 6. — Pretplata godišnje 550 Din. — Broj čekovnog računa 573-T-86 — Tisak Obrtnog poduzeća Đakovo